

JAD – JEWISH ART DANUBE MŰVÉSZET ÉS HAGYOMÁNY

VÁGYOTT VILÁGOK

Novemberben nyílt meg a budapesti Holokauszt Emlékközpont időszakos tárlata, mely a győri zsidóság múltját hozza közelebb az érdeklődőkhöz. **4**

INFORMÁLIS OKTATÁS

„A Haver Alapítvány immáron 21 éve foglalkozik zsidósággal kapcsolatos informális oktatással, elsősorban középiskolások számára.” **5**

IZRAEL ÍZEI

Kóser konyha rovatunkban a Szentföldön dúló háború egy szomorú történetéről olvashatunk. A mielőbbi békéért imádkozunk mindannyian. **7**

Purimi előzetes

A Komáromi Zsidó Hitközség ezúton hív meg mindenkit purimi ünnepségére, melyet **2024. március 24-én, vasárnap 14:30-kor** tartunk a Menház Wallenstein Zoltán termében. A részletes programot februári számunkban olvashatják. Szeretettel várjuk az érdeklődőket, a jelmezben, álarcban érkezők ajándékot kapnak!

Széder este

A Komáromi Zsidó Hitközség idén is megrendezi hagyományos széder estjét, melyre **2024. április 22-én, hétfőn (első széder) 18:00-tól** kerül sor a Menházban Riszovannij Mihály vezetésével. A kóser vacsorát Budapestről biztosítjuk. Regisztráció 2024. március 8-ig a titkárságon vagy a kile@menhaz.sk címen.

A Gólem Színház Komáromban

A Komáromi Jókai Színház stúdiójában első alkalommal mutatkozik be a budapesti Gólem Színház **2024. február 12-én hétfőn 19:00-tól**. A KZSH a tagjainak jegyeket biztosít, jelentkezni február 5-ig lehet a titkárságon vagy a kile@menhaz.sk címen.

A darabról: „Igazi zsidó balhé családról, hitről és az örökségről. Daphna Feygenbaum egy „igazi zsidó”; még a pasija is izraeli, szóval biztos az. Nagyon szeretné megörökölni a nagypapa nyakláncát. Amikor Liam, az unokatestvére hazahozza a nemzsidó barátjánőjét a nagypapa temetésének másnapján és bejelenti, hogy a féltett nyaklánc az ő tulajdonában van, kítő balhé. Igazi zsidó balhé családról, hitről és az örökségről. A londoni West End és a New York-i Broadway után most végre Budapestre jött a Sunday Times szerint „hólyagpukkasztóan vicces” Rossz zsidók. Joshua Harmon „sokkolóan jó” (Independent) magyarországi ősbemutatójára a Gólem Színházban került sor.” Játsszák: Kanyó Kata (Daphna), Kádár Kinga (Melody), Szécsi Bence (Jonah), Hencz András (Liam). Írta: Joshua Harmon; Dramaturg: Németh Virág; Díszlet: Simon Ferenc István; Jelmez: Katics Veronika; Produkciós vezető: Marcsa Barbara; Műszaki vezető: Nádas Iván; Rendező munkatársa: Kóti Eszter; Rendezte: Borgula András.

Megemlékezés a deportálásról

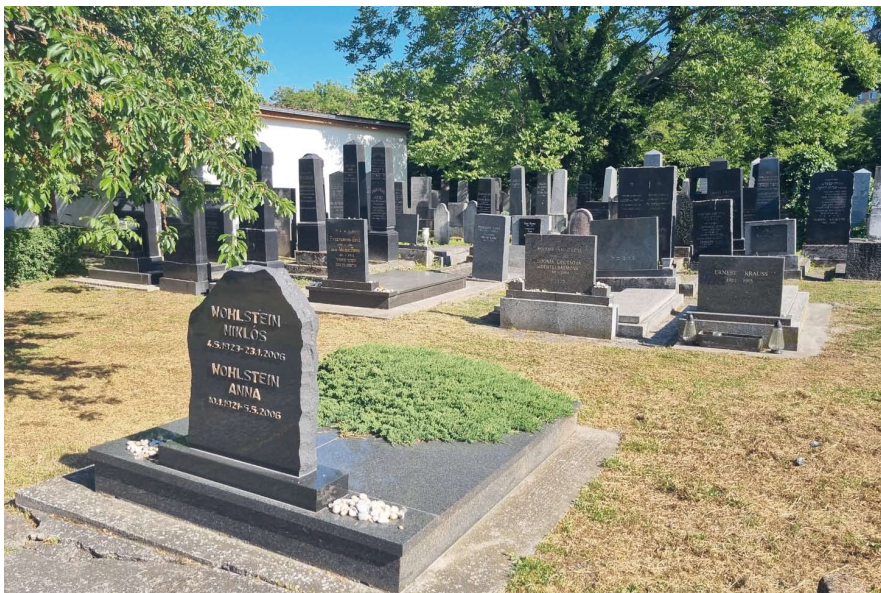
A győri zsidó polgárok deportálásának 80. évfordulójáról történő méltó megemlékezés keretében a Zsidók Győri Gyökerei Alapítvány Világtalálkozót rendez a Holokausztot túléltek leszármazottai részére Győrben, 2024. július 4-7 között.

Jelentkezni lehet a www.jewishgyor.org honlapon, amelyen megtalálható a Világtalálkozó tervezett programja és sok kapcsolódó információ, bejegyzés is. Az események többek között felölelik konferenciát, koncertet, emléktábla avatást, Holokauszt megemlékezést.

www.jewishgyor.org

Temetőgondozási díj

Kérjük, a komáromi zsidó temetőben eltemetettek hozzátartozóit, hogy az ez évre esedékes sírgondozási díjat lehetőleg még a tavaszi munkák megkezdése előtt szíveskedjenek rendezni. A díjak nem változtak: 10 EUR/sír, dupla sírok esetén: 17 EUR/sír.

Kérjük a támogatását!

Kedves Olvasónk! Kérjük, lehetősége szerint támogassa a Komáromi Zsidó Hitközség programjait, a HH megjelenését, épületeink, temetőnk felújítását.

Belföldi átutalás Szlovákiából:

26384962/0900 – Slovenská sporiteľňa

Nemzetközi átutalás külföldről:

Cím: Židovská náboženská obec v Komárne, Eötvösa 15, 94501 Komárno, Slovakia

IBAN: SK060900000000026384962 SWIFT: GIBASKBX

Bakunk címe: Slovenská sporiteľňa, Palatínova 33, 94501 Komárno

Hitközségi Híradó – a Komáromi Zsidó Hitközség lapja, alapítva 5756-ban (1996), **főszerkesztő:** Paszternák Tamás (tamas.paszternak@menhaz.sk), Paszternák András (andras.paszternak@menhaz.sk), **munkatársak:** Saláth Magda, Mgr. Piczek Ferenc, **tördelőszerkesztő:** Saláth Richárd, **olvasószerkesztő:** Paszternákné Kertész Zsuzsanna (Komárom), Katarína Potoková (Nitra), **nyomatás:** Nec-arte Kft., Komárom, a **KZSH címe:** Židovská náboženská obec, Eötvösa 15, 945 01 Komárno, Slovakia, tel.: 00421/35/7731-224, **e-mail:** kile@menhaz.sk, tel.: 00421/35/7725-355. **Regisztrációs szám:** EV 3424/09. **ISSN** 1337-091x. **IČO:** 34073400. Alapítva 5756-ban. **Lapunk Önnek készült, kérjük ne dobja el!**

Faliújság rövid hírek

A HH-t, a Shalom klubot és a KZSH-t ajánlásukat kérő adományozók támogatták. Köszönjük!

Januárban a komáromi Platz Galériában Keleti Éva neves magyarországi fotóművész képeiből nyílt kiállítás.

Folyamatban van az idei macessz és más pészahi termékek megrendelése. A részletekről folyamatosan tájékoztatjuk majd az érintetteket.

A Szlovákiai Zsidó Hitközségek Központi Szövetsége áprilisra ismét meghirdette a Moadon nevű gyermektáborát (7-17 éves korig). A részletekről titkárságunkon érdeklődhetnek.

Továbbra is folyamatosan számoljuk el 2023. évi pályázatainkat és a meghirdetések függvényében zajlik az új kérelmek beadása.

Új könyvekkel gazdagodott a Spitzer Béla Kiskönyvtár. Előzetes bejelentkezés után várjuk olvasóinkat!

Továbbra is várjuk online és offline programötleteiket a menhaz@menhaz.sk e-mail címen.

Ezúton kérjük hitközségünk tagjait, hogy a 2024-es évre esedékes tagsági díjat szíveskedjenek átutalással, csekken vagy a titkárságon befizetni. A díjak változatlanok. Adományait szívesen fogadjuk!

Támogatóink / naši sponzori:

**KULT
MINOR**

FOND NA PODPORU KULTURY NÁRODNOSTNÝCH MENŠÍN

„Realizované s finančnou podporou Fondu na podporu kultúry národnostných menšín“

Nyitrán is szólt a Maoz cur

A régi hanukia négy gyertyáját hitközségünk tagjai, a galántai vendégek és barátok jelenlétében vasárnap, december 10-én délután gyújtottuk meg a nyitrai zsinagógában.

Az összejevetel egy verssel kezdődött, amely arról szólt, hogy egy aprócska gyertya is képes elűzni a sötétséget. Misha Kapustin rabbi ezután áldást mondott, majd a jelenlévő gyerekekkel együtt, a sámesz gyertyával meggyújtotta a hanuka fényeit. A Maoz Cur dallama is felcsendült. Gyertyafénynél és csodálatos hangulatban, melyhez a több mint százéves neológ zsinagóga szelleme is hozzájárult, vette kezdetét Karin Sarkisjan zongoraművész és énekesnő, valamint Lub Sham hegedűművész Shnirele perele című koncertje. A közönség lelkesen fogadta az ismert és kevésbé ismert, jiddisül megszólaló dalokat, és szívnem akaró tapssal jutalmazta az előadókat. A koncert után a hagyományos ételek, a tócsni és a fánk kerültek az asztalra. A rendezvényen nem hiányzott a trenderli, valamint a jelképes hanuka-ajándék, a gyermekeknek szánt csokipénz formájában.

Nincs mit hozzátenni, mondhatnánk, hagyományos... de nem egészen. Velünk

volt ugyanis egy nagy, több mint százéves hanukia, amelyet az 1930-as években egy nyitrai család adományozott a zsinagógának. A háttérben egy fénykép állt, amelyen az látható, hogy a múlt század derekán a nyitrai gyerekek ugyanitt tartották a Fények ünnepét. Így talán eleget tettünk a zsidó hagyománynak, amely szerint az ünnepek al-

kalmával (de nem csak akkor) összekötjük a múlt, a régi és a mai generációkat.

Nyitrán az idei fényünnepet a Szlovákiai Zsidó Hitközségek Központi Szövetsége és a Nyitrai Zsidó Hitközség szervezte. Köszönet illeti Nyitra város kulturális osztályát is, amely rendezvényünk színhelyéül önzetlenül rendelkezésünkre bocsájtotta a zsinagógát, amelyet ma a város kulturális célokra használ.

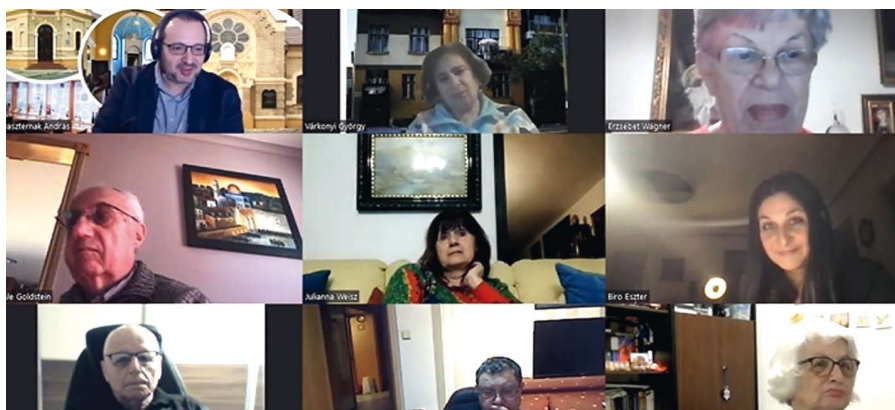
KP

Ajvé! Ajve! #55: Egy este Bíró Eszterrel

Január 16-án különleges vendéget köszönthettünk online klubunk ötvenötödik rendezvényén. Bíró Eszter színésszel, énekesrel, sokoldalú alkotóművésszel beszélgetett Paszternák András klubvezető színházról, gyerekeknek és felnőtteknek szóló koncertekről, gyermekkönyvekről, iskolai kórusról, a közösség és a művészetek kapcsolatáról. A személyes történetek nagy hatással voltak minden résztvevőre. Köszönjük az inspiratív találkozást a művésznőnek!

A program második részében a nagyvilágból bejelentkezettekkel beszélgettünk. A tervek szerint legközelebb február 13-án találkozunk, a részletekért keressék elektronikus felületeinket!

Ifjúsági lelkész beiktatása

Január 21-én a komáromi református templomban iktatták be ifjúsági lelkészé Lőrincz Gábort. Az ünnepségre meghívást kapott közösségünk is, melyet Pasternák Antal elnök és feleségével képviselt. A lelkész úr munkájához sok sikert kívánunk, köszönjük a megtisztelő meghívást!

JAD-tárlat Budapesten

A komáromi megnyitó és az online tárlatvezetés után, december 13-tól a Lauder Javne Iskola aulájában is megtekinthető volt a JAD – Jewish Art Danube projekt alkotásaiból összeállított kiállítás.

Az oktatási intézmény munkatársainak hanukai rendezvényén mutatták be a diákok műveit az iskola közösségének.

Vágyott Világok

Dr. Zima András, a Holokauszt Emlékközpont igazgatóját kérdeztük

Novemberben nyílt meg a Vágyott Világok – Győri zsidó polgári életvilágok 1867 és 1944 között című időszakos tárlat. A modern Győr önképét az ipari haladás víziója határozta meg. A kiállítás a 19. század második felében létrejött győri közép-telepek példáján a magyarországi zsidóság bekapcsolódását mutatja be az átalakuló helyi társadalomba.

Azokat az együttműködéseket láthatjuk a régi győri céhes elit egyes tagjaival, amelyek a város ipari fejlődését mozdították elő, és azokat a nyitási lehetőségeket ismerhetjük meg, amelyek során a győri izraeliták kapcsolati tőkéiket felhasználva új szakembereket és ipari befektetőket hoztak be a város gazdaságába.

A részvénytársaságokon és a régi céhes világból származó városvezetéssel való egyeztetésen túl a társadalmi kapcsolatok olyan informális szövetéke kellett ehhez, amely az egyének munkatapasztalatai és rokoni kapcsolatai mellett egyetek, kulturális és jótékonyági rendezvények révén valósultak meg. Ennek nyomait reprezentatív kiadványok, tablók és művészi alkotások, szabadidős és sporttevékenységek, a kor változó gasztronómiai és divatjelenségei is őrzik.

Miért a győri zsidóság áll a fókuszban?

Gyérstől győri személyes kapcsolataink miatt, másrészt az országos tendenciákat érdemes megnézni helyi összefüggésekben. Ezek ugyanis árnyalják azokat. A nagy történelmi modellek gyakran a fővárosra vagy a jogtörténetre, politika- és gazdaságtörténetre összpontosítanak. A lokális viszonyok viszont ezeket a megvalósuló sokféleségükben mutatják be. Ezért is fontos látni, hogy helyben, egy-egy városban, járási központban vagy faluban az ország különböző részeiben mi történt. Győr az áruszállítás és a közlekedés modernizációja során kikerült abból a domináns közvetítő szerepből a Balkán/Délalföld – Bécs vonalon, amelyet korábban a terményszállítás és a jószágkereskedelem során betöltött. Korábbi regionális szerepének megtartásához így nem volt pusztán elegendő a gabona feldolgozása és egyes sertésfajták hizlalására történő átállás. Kiutat a modern iparváros telepítésében találtak. Ebben fontos szerepet játszottak a cseh-morva gyökerű zsidók, de ami ennél is fontosabb, az a társadalmi szöveték, amely zsidók és más felekezet-

hez tartozó győri polgárok között jött létre a dualizmus modernizálódó társadalmában, minden konfliktus és ellentét dacára.

A tárlat új muzeológiai, múzeumpedagógiai megoldásokra is támaszkodik. Mi ennek a szerepe?

A kiállítás tárgyősbége és az elszármazottaktól kapott digitális családi anyagain túl arra törekedett, hogy a fiatalok számára a jelen tapasztalataiból megérthető legyen és interaktív módon, a szövegek között válogatva maguk fedezzék fel a kiállítás anyagát. Így nem adunk egy hagyományos történelmi narratívában kiteljesedő kiállítást. Vannak vonalvezető szövegek, de az ismeretek javát tárgyakhoz, képekhez, élethelyzetekhez, és értelmezett dokumentumokhoz kötődő QR-kódokból építhetik fel a látogatók.

A kiállításához kötődő rendhagyó óra a válság – együttműködés – megújulás témakörére épül. Tárgyak, dokumentumok „olvasására”, megfjtésére invitáljuk a diákokat, amely során maguk tudják megismerni és felismerni a győri izraeliták, evangélikusok és katolikusok között főnődő munka- és társadalmi kapcsolatokat. (A házasságok ebben az időben felekezeti keretek között kötöttek, rokoni szálak is itt szövődtek. A vegyesházasságok a saját csoportból kifelé vezető utat jelentették. A házassági stratégiák így nem tekinthetőek az integráció fokmérőinek.)

Mindez nem szemlélhető egy szűk, zárt győri valóságban. Arra is rámutatunk, hogy mindig nagyobb rendszerek részeként kell szemlélni a helyi jelenségeket, de félrevezető az is, ha a nagy történelmi sémákat vetítjük rá a helyi szomszédságok nagyon eltérő kapcsolathálóira és kooperációira. Az antiszemitizmus térnyerése, a gazdasági válságok, a különböző korszakok változó hatalmi és geopolitikai helyzetei lerombolták ezeket a helyi együttműködéseket. A történetek végén a látogatók találkozhatnak a vézskorszak pusztításával, a magyar társadalom egyik tragédiájával is.

Meddig tekinthetők meg a győri emlékek a budapesti Páva utcában?

Szeretettel várunk minden érdeklődőt a kiállításunkra, mely terveink szerint 2024. március 31-ig megtekinthető.

Milyen tervekkel vág neki 2024-nek a Holokauszt Emlékközpont?

Ezt elég nehéz lenne pár mondatban leírni. Rendezünk konferenciákat, adunk ki könyveket, tartunk előadásokat, részt veszünk alapkutatásokban, lesznek oktatási programjaink stb.

A Holokauszt Emlékközpont a közelgő emlékévre két nagyobb időszakos kiállítással készül.

Az év első felében a Tóra fényénél című kiállításunk a magyar orthodoxia sokféleségét, modernitásra adott válaszait mutatja be a fővárosi országos szervezettől és a pesti hitközségtől a vidéki orthodoxia színes világáig. Az antijudaizmus és az antiszemitizmus zsidóképe gyakran egy modernitásvitaként artikulálódik. A zsidó a közbeszédben gyakran a modernitás allegóriája. Ebből a szempontból is tanulságos, hogy a közép-európai gyökerű magyar orthodoxia miként kezeli és szűri a modernitás jelenségeit, s ahol ez nem lehetséges, hogyan alakítja a modernitás a hagyomány útjait.

Másik kiállításunk a munkaszolgálatosokkal foglalkozik. Az utolsó negyedévből nyíló időszakos kiállításunk a Hétköznapi emberek és magyar holokauszt munkácmémet viseli. A társadalom-történelmi kiállítás négy foglalkozási csoport tagjainak életútját követve új, emberközeli képet kíván nyújtani a budapesti zsidóüldözésekről. Szám-talan politikai-történelmi munka látott már napvilágot a magyar holokausztról, amikor tudjuk, hogy mikor, kik és hogyan döntöttek a zsidóellenes intézkedésekről, kirekesztésről, deportálásokról. Ezzel szemben jelen kiállítás azt igyekszik feltárni, hogyan élték meg mindezt a mindennapi emberek: zsidók és nemzsidók egyaránt, milyen döntési helyzetekkel szembesültek a zsidóellenes jogalkotás nyomán!

Mi újság a Haver Alapítványnál?

A Haver Alapítvány immáron 21 éve foglalkozik zsidósággal kapcsolatos informális oktatással, elsősorban középiskolások számára. A rendhagyó órákat fiatal zsidó önkénteseink tartják, akik képzéseinken sajátítják el a workshopok felépítését. Ezek az alkalmak nemcsak a diákok számára jelentenek élményt, hanem az önkénteseinknek is, akik legtöbbször feltöltődve távoznak az iskolákból. Egy-egy foglalkozás után méltán érezhetik, hogy tudtak tenni valamit az előítéletek kialakulása ellen azért, hogy egy befogadóbb társadalomban éljünk. A Haver nem utolsósorban az önkénteseink számára is közösség, előadásokat, szemináriumokat, kötetlen beszélgetéseket szervezünk csapatunknak.

Önkénteseik évtizedek óta járják az oktatási intézményeket, változtak a diákok az évek alatt? Vannak olyan, a zsidósággal kapcsolatos kérdései a mai fiataloknak, melyek korábban nem merültek fel?

Talán mindenkinek, aki diákokkal foglalkozik, közös tapasztalata, hogy részben a közösségi média hatására, részben az amúgy is felgyorsult világ miatt az idő, amíg a diákok oda tudnak figyelni egy adott dologra, meglehetősen lerövidült. A Haver módszertanának egyik legnagyobb erőssége az, hogy az önkénteseink közel állnak korban ehhez a korosztályhoz, ők is részesei ezen változásoknak, fel tudják venni a ritmust. Az óráink interaktívak, az oldott légkörben felszínre kerülhetnek olyan témák és kérdések, amelyekről egyébként nem beszélnének.

A zsidósággal kapcsolatos kérdéseket valamennyire mindig befolyásolják a közéletben zajló események, illetve azok zsidósággal kapcsolatos vonatkozásai. Most például az izraeli konfliktus kapcsán rögtön előjött a téma az osztályteremben is. Mégis, összességében majdnem mindig ugyanazok a sztereotípiák kerülnek felszínre a zsidósággal kapcsolatban. Egy példa erre, hogy a zsidó emberek általában nagyon vallásosak és nagyon „zsidósan” néznek ki. Erre reflektál identitás foglalkozásunk egyik eleme, amelyben ezt a képzetet próbáljuk meg egy kicsit lebontani azáltal, hogy megmutatjuk milyen sokfélék is a zsidó emberek. Valamint önkénteseink is nagyon sokszínűek, másként élik meg zsidóságukat, máshogy viszonyulnak a közösséghez, ezzel is árnyalják ezt a képet.

Milyen a pedagógusok hozzáállása a tevékenységükhöz?

Csak olyan helyekre jutunk el, ahol befogadnak bennünket. A befogadás pedig már feltételez egyfajta nyitottságot. Szerencsére elég sok olyan pedagógus van, akikkel a kapcsolatunk az évek során kiépült, akik számítanak a munkánkra és mindig visszavárnak minket. Többen vannak olyanok, akik vizsgázóként segítik a munkánkat. Nyilván jó lenne, ha egyre több tanárral tudnánk kapcsolatba kerülni, ezért törekszünk új együttműködések kialakítására.

Mennyire van hatással munkájukra a jelenlegi izraeli háború?

Az önkénteseinkkel tartottunk egy beszélgetést október 7-e után, amelyben

meghallgattuk egymást, támaszt próbáltunk nyújtani számukra. Ezen arról is szó esett, hogy a Haver mit tud tenni ebben a helyzetben. Így született meg az ötlet, hogy az önkénteseinknek egy szemináriumsorozatot indítunk, amelyben a közkeleti konfliktussal kapcsolatos alapvető információkat és narratívákat ismerjük meg együtt, különböző külföldi és magyar szakértők előadásain keresztül. Erre a tudásbővítésre egyrészt az önkénteseinktől is igény mutatkozott, másrészt pedig nekünk is felelősségünk, hogy a Haver előadói a legalapvetőbb ismeretek birtokában lépjenek be az osztályterembe.

A Haver folyamatosan fejlődik, újabb és újabb kezdeményezéseik indulnak el, milyen tervekkel vágnak neki 2024-nek?

Sok tervünk van 2024-re, de a legfontosabb, ami nem változik az elmúlt évekhez képest: minél több osztályba szeretnénk eljutni Haver foglalkozást tartani. Ezen belül újtárra indítjuk immár hivatalosan is a Kishavert, amely kifejezetten az általános iskolás osztályoknak szóló foglalkozásunk. Februárban és márciusban tartjuk önkéntesképzésünket, amelynek tematikáját kissé átalakítjuk, kibővítjük. Erre várjuk a jelentkezőket az egész ország területéről, akár határon túlról is. Önkénteseinknek egész évben szeretnénk továbbképzéseket, szemináriumokat kínálni, amelynek első blokkja a már említett közkeleti konfliktusról szóló szemináriumsorozat. Ezen kívül tervezzük az együttműködést különböző projekteknél hazai és nemzetközi partnerekkel, így például lesznek együttműködéseink szervezetekkel Angliából, Izraelből, Svájcban, valamint a tengerentúlon is építjük a kapcsolatainkat.

További információk: www.haver.hu

PA-PT

Zsidó gyerekek a Duna-partról

Szemelvények Herzog Itzhak kéziratából – 32. rész

A hatnapos háború

Nem sokkal az 1967-es függetlenségi ünnep után veszedelmes helyzet alakult ki az egyiptomi katonaság Színáj-félszigetre történő bevonulásával. Az egyiptomi alakulatok felsorakoztak a határhoz közel. Az ENSZ megfigyelőinek eltávolítása, a hajózási blokádnak, a Sarm es-Sejki szoros elzárása nagy mértékben növelte a háború kitörésének veszélyét. Izrael mozgósította tartalékosait, idegtépő várakozás kezdődött. Komoly diplomáciai erőfeszítések folytak a háttérben, hogy megállítsák az eskalációt. Az egyiptomiak nem voltak hajlandók visszavonulni, Nasszer folyamatosan fenyegette Izraelt. Az arab államok támogatásukról biztosították őt, Izraelt három oldalról támadás fenyegette.

Egy éjszaka az én egységemet is behívták, aggódva hagytam ott Juditkát, lányunkkal Dalitkával. Még óvóhely sem volt a házban, egy árkot ástunk a szomszédokkal. Szerencsémre még mielőtt kitört a háború a munkahelyemnek sikerült leszereltetnie. Juditka annak nagyon örült, hogy otthon vagyok, bár sokat kellett túlórázni a katonaságnak készülő felszerelések miatt.

A háború június ötödikén tört ki. Hat nap alatt szétvertük az egyiptomi katonaságot, akik fejvesztve menekültek a Szezi-csatorna felé. Óriási veszteségeket szenvedtek emberben és felszerelésben egyaránt. Mindezt párórás meglepetészerű légitámadás előzte meg, mely még a repülőtereken lecsapott a légierő gépeire.

A Golán-fennsík is a kezünkbe került, innen folyamatosan bombázták és ágyúkták a völgyet az ellenséges csapatok. Izrael elfoglalta a 2300 méter magas Hermon-hegyet, ahonnan Damaszkusz is jól látható volt.

Miután a jordán király is csatlakozott a támadókhoz, a nyugati part is izraeli kézbe került, a Jordán folyóval, Kelet-Jeruzsálemmel, a Siratófállal együtt. Az aránylag gyors győzelem nagy örömet és megkönnyebbülést jelentett számunkra. 700 katonát vettünk, néhány ezren sebesültek meg. Azt hittük, egy ilyen csapás után az arab országok belátják, hogy nem tudják elpusztítani Izraelt és a konfliktus békés megoldása felé fordulnak. Ez nem így történt, elutasították a békejobbot. A háborúban csak egy elvesztett csatát láttak, már ekkor gondoltak

Fotó: Wikipédia

a folytatásra. Az országban mindenki lelkes volt, eufória uralkodott. Visszaszereztük a legszentebb helyeket, Kelet-Jeruzsálemet, a Jordán nyugati partját, ősapáink lakhelyét, történelmi és vallási szempontból fontos helyeket: Ráhel sírját Hebronban, a keresztények számára oly jelentős Betlehemet. A helyi lakosság teljesen sokkban volt, apatikusan fogadta a helyzetet. Voltak, akik bárátságosan fogadták az ide látogató izraeli tömegeket. Judittal mi is elutaztunk a munkahelyemről egy csoporttal.

A csend nem tartott sokáig a határokon az egyiptomiak fájó csapást mértek a haditengerészetre, egy romboló elsüllyesztésével. Megkezdődött a partizán ellenállás a nyugati partvidéken, mindennapos lettek az összecsapások, az orvtámadások.

Odahaza minden rendben volt, Dalitka már lassan elérte az egy éves kort. A lakás kicsinek bizonyult. Nem volt elég pénzünk egy nagyobbra, elhatároztuk, hogy építünk egy szobát és egy erkélyt a meglévőkhöz. Hatvanhét őszen elkészültünk az építkezéssel, a szigetelés az épület fala mellett és a tetőn nem volt tökéletes, egy éjjel arra ébredtünk, hogy csöpög a plafonról a víz az ágyunkba. Lavort tettünk közénk. Hatvannyolcban vásároltuk meg az első televíziót, amely természetesen fekete-fehér volt. Ebben az évben, két évi várakozás után telefonunk is lett.

Dalitka cseperedett, még mindig nagyon szegénylős volt. Sokszor mentünk vele az állatkertbe, vidámparkba. A biciklimre szereltem egy ülést, azon utazott. Néha anyám és Feri bácsi is eljöttek hozzánk. Ő sokkal jobban értékelte Juditot, mint az édesanyám. Láta, milyen jó feleség, szorgalmas, odaadó, főleg pedáns és tehetséges szakember.

Hatvankilencben Juditka újra várandós lett, én elvégeztem egy tanfolyamot, mely előrelépést jelentett a munkahelyemen. Fel-emelték a béremet és állandósítottak. Ekkor még nem igazán voltak jók a fizetések, néhány év után jött az emelés, szolgálati autó. Kaptunk reggelit és ebédet az üzemben, ezt később megszüntették. Önkéntesként még ma (az emlékek leírásakor – a szerk.) is bejárom hetente egyszer ebédelni, nagyon változatosak és finomak az ételek. Ebben az évben a veszpámmal meglátogattam szeretett, meboldogult Oszkár öcsémet a háromszáz kilométerre lévő falujában, a fia bar mitzváján. Juditka születe 1969. január 5-én simán lezajlott. A második kislányunkat Szemadarnak neveztük. Könnyebb volt vele, mint Dalitkával. Sokat motoroztunk, a tengerre is leugrottunk Dalitkával, aki állva utazott velem. A mai fejjel ezt kicsit felelőtlenységnek érzem. Készítettem egy szétszedhető sátrat, a homokban palotákat építettünk. Szép emlékek ezek. Odahaza várt minket a jó ebéd, a hűtött görögdinnye. Végül eladtam a Vespát, de autóra még nem tellett. 68-ban és 69-ben is behívtak tartalékosként. A Színáj-félszigeten egy repertert kellett őriznünk. Egyszer kaptunk eltávozást egy hónapban, két napig tartott az oda-visszaút. Az ünnepeket Juditka szüleinél töltöttük, mindig nagyon kedvesen fogadtak bennünket. Anyukája nagyon keveset értett héberül. Az én szüleimhez ritkán utaztunk, anyám nem szentelt nekünk időt, nagyon önző volt. A munkában további előléptetések vártak rám, technikai vezető lettem, ez nagyobb felelősséggel is járt.

(A részletet a szerző engedélyével közöljük.)

DR. ORNA
MONDSCHIN

Löwinger Mancsi szakácskönyvéből Shimriz család sóletja

A Shimriz család a Kfár Ázá nevű kibucban lakott. A borzasztó október 7-i történések során, amikor a Hamasz terroristái áttörték a határt, és megtámadták a gázai sáv településeit, Kfár Ázá is nagy veszteségeket szenvedett el. A terroristák megölték, elégették, Gázába hurcolták a kibuc tagjait, lakóit. A Shimriz család tagjai órákon át voltak a biztonsági szobában, míg a katonaság kiszabadította őket. A szülők megmenekültek, de a huszonhat éves fiúkat elvitték Gázába. Az életben maradt családtagok az ország közepén lévő Sfájim kibucba költöztek.

Két híres izraeli szakács, Ruthi Rouso és Ászáf Granit, kibérelt egy mobil konyhát, felkereste azokat a szállodákat, ahova a Gázamenti lakosok vannak elhelyezve. Azt főzték nekik, amit kértek. Amikor Sfájim kibucba érkeztek, összegyűlt egy csoport fiatal, akik Kfár Ázából menekültek. A huszonhat éves fiatalok együtt vannak születésük óta. Amikor a szakácsok megkérdezték tőlük, mi a kedvencük, azt válaszolták, hogy a Shimriz család sóletja. Minden csütörtök este a családnál kezdték a készülődést a szombatira. Péntek délben, mikor a kato-

nai szolgálatból vagy a tanulásból hazatértek a fiatalok a kibucba, az első állomásuk a Shimriz család háza volt, ahol már várt rájuk a sólet. Most mikor Álon fogoly Gázában, a család távol van a kibuctól, a fiatalok megfogadták, hogy mikor a barátjuk kiszabadul, elkérik a receptet és elkészítik a sóletot.

Sajnos tragédia történt, Álon két társával kiszabadult és megpróbált eljutni az izraeli erőkhöz, a katonák terroristának nézték és lelőtték őket. Ez a szörnyű fejlemény megrendítette az egész országot, Ruthi Rouso elment a családhoz a gyásnapok alatt, elkérte a híres sólet receptjét. Elkészítette, lefényképezte és a képet a közösségi médiába is feltöltötte. Háziasszonyok a világ minden tájáról követték a példát, ők is posztolták az Álon és barátai emlékére elkészített ételt. Brazíliaból és Ausztráliából, Angliából és más európai, amerikai országokból jöttek a fotók. Ruthi Rouso a hétvégi újságban is publikálta a receptet, kérte, hogy a fiatalok emlékére minél többen készítsék el azt. A Shimriz híres család sóletja, Álon sóletjévé vált, amelyet sajnos már sosem fog megköstölteni.

A receptben egy nagy adag elkészítéséhez elegendő alapanyag szerepel, ezt a családjunk méretére szabhatjuk. A lényeg, hogy emlékezzünk Álonra, barátaira, az

Foto: Wikipedia

elhunytakra, azokra, akiknek örökre megváltozott az életük október 7-én.

Hozzávalók: 1 pohár fehér bab, 1 pohár tarka bab, 1 pohár csicseriborsó, 50 dkg gersli, 2 csirke comb, 5 nagyobb darab zsíros marhahús csonttal, 1 édesburgonya, 5 darab krumpli, 12 tojás, fűszerezéshez 3 evőkanál barna cukor, 1 evőkanál só, 1 evőkanál édes paprika, 2 kiskanál bors, tojások.

Elkészítés: Éjszakára áztassuk be a babokat és a csicseriborsót. Másnap ezeket tegyük a fazékba. Helyezzük rá a húsokat, krumplikat, öntsünk rá 1 liter forró vizet, majd jöhetnek a fűszerek, még annyi víz, hogy ellepje az egészet. Nagy lángon hozzuk forrásba, adjuk hozzá a főtt tojásokat. Majd kis lángon folytassuk a főzést három órán át, végül helyezzük a sütőbe, ahol a tálalásig tartssuk melegen.

Jó étvágyat!

Tomáš Janovic emlékére

Hanuka utolsó napján érkezett a szomorú hír: 86 éves korában elhunyt Tomáš Janovic író, szerkesztő, ám mindenekelőtt kedves és szerény ember. A sajtóban sok cikk jelent meg munkásságáról, életrajzáról és életre szóló barátságairól. Talán a találkozásainkról szóló néhány sor is megfér mellettük.

Először évekkkel ezelőtt, a Nyitrai Galériában tartott beszélgetésen, ahol könyveit mutatta be. Az esemény hivatalos részét követően még beszélgettünk egy kicsit, köszöntöttem a közösségünk nevében, azt hiszem, örült neki... később a fiunk esküvőjén volt vendég a Heydukován; ennek emlékét egy nyári, szalmakalapos fénykép őrzi... egyszer volt szerencsém melléje telepedni egy kávézóban az egykori po-

zsonyi Prioriban, ahol barátjával, Milan Lasicával kávézott. Éppen arra jártam, meglátott, és meghívott néhány szóra. Amikor kötetten szerkesztettük rövid vezércikkeimet, amelyeket évek óta írtam az újságba, kikértem a véleményét, hogy elmékedéseim megérik-e a fátárságot. Írt nekem, és ezzel eldőlt a dolog:

Kedves Potoková asszony!

az unokám még nem nagyította ki a betűket, de én azért olvasom Önt – lassan ugyan, de nagy előszeregettel. Mondatai pontosak, és ezzel mindent elmondtam. Ahogy írunk, úgy látunk. A stílus az ember.

Szívélyes üdvözlétem...T.J.

Tomáš Janoviccával és feleségével, Évával utoljára egy ebéd alkalmával találkoztam, még régebben a „konyhán”, ahová pozsonyi látogatásaim alkalmával mindig befutottam. Ennek oka korántsem (csak) az ebéd volt, sokkal inkább az ottani véletlenszerű találkozások ismerőseimmel. Kedves, de valahogy szomorú, betegség nyomait viselő kézfogás volt az akkori.

Emlékezni fogok ezekre a rövid találkozásokra Tomáš Janoviccával... elvégre a rokonszenvhez és a szeretethez nem kell hosszú beszéd, sem végtelenre nyúló összejövetelek. A véletlen és a kölcsönös szimpátia teremti meg. Mint a mi rövid etűdjeinket. Úgy, ahogy azt ő tudta csak; röviden és sokatmondóan.

Nyugodjon békében, Tomáš!

Katarína Potoková

Cena Kehila 2023

Rozhovor s Ferencom Peragovicsom

Volám sa Ferenc Peragovics, čo je zaujímavé z toho hľadiska, že napriek svojmu južnoslovanskému priezvisku som Šváb (zakarpatský Nemec, pozn. korektora). Môj otec sa narodil v Zsámbeke, v prevažne nemecky hovoriacej dedine, kde žili Srbi a som pravdepodobne nositeľom mena srbského mladíka, ktorý sa priženil do švábskej rodiny. Narodil som sa v roku 1960 v Dorogu, ktoré bolo v mojom detstve baníckym mestom.

Maturoval som v Ostrihome a láska k ruskému jazyku ma zaviedla až na Voronežskú univerzitu, kde som študoval rusistiku. Neskôr som vyštudoval históriu na Univerzite Loránda Eötvösa v Budapešti a po štyridsiatke som získal kvalifikáciu knihovníka v Kaposvári. S manželkou žijeme v Ostrihome, dcéra a syn majú už vlastné rodiny, obdarili nás štyrmi vnučkami. Manželka je tiež pedagogička, v tomto roku odchádza do dôchodku, mňa čakajú ešte dva roky v mojej starej alma mater, v Gymnáziu Katalin Dobó, kde pôsobím takmer od začiatku svojej kariéry.

Na návrh Maďarského združenia priateľov Izraela Hanny Szenes v meste Tatabánya ste nedávno získali cenu Kehila. K uznaniu blahoželáme! Čo pre vás táto cena znamená?

Z ocenenia som mal veľkú radosť. Ako štyridsiatnik som sa začal venovať štúdiu holokaustu a neskôr aj samotného judaizmu a židovskej kultúry – toto prinieslo významný posun v mojej práci učiteľa dejepisu. Absolvoval som rôzne štúdiá: odcestoval som do Izraela na dvojtyždňový kurz v inštitúte Jad Vašem, veľa som sa naučil v rámci vzdelávania pre učiteľov Centropa, ale navštívil som aj Dom konferencie vo Wannsee v Berlíne. Zaujímali ma aj

ostrihomské udalosti, a tak som sa začal vážnejšie venovať histórii miestnej izraelskej komunity. Cena Kehila je uznaním tejto povznášajúcej a katarznej práce, ktorá je pre mňa s odstupom času čoraz dôležitejšia. Pri tejto príležitosti by som sa chcel poďakovať združeniu v Tatabányi za nomináciu a náboženskej obci v Komárne za ocenenie!

Dlhé roky sa venujete dejinám ostrihomských Židov. Prečo je pre dnešných mladých ľudí dôležité dozvedieť sa o bývalých obyvateľoch mesta?

Neologická komunita mesta bola neoddeliteľnou súčasťou maďarskej spoločnosti. Je naším bytostným záujmom, aby sme niekdajšiemu židovskému obyvateľstvu vzdali úctu a aby sme ich opäť integrovali do histórie mesta. Maďarská vláda dodnes v plnej miere neprijala zodpovednosť, ktorú Maďarsko nesie za deportáciu vidieckych Židov – 437 000 ľudí! Často hovorím, že maďarský holokaust sa vyznačuje tým, že v mimoriadne krátkom čase dokázali deportovať mimoriadne veľký počet ľudí. Nikde inde neboli nacisti takí efektívni, a to sa mohlo podariť len s aktívnou podporou maďarskej štátnej správy, žandárstva a vo väčšine pasívneho postoja obyvateľstva. Toto je naša historická zodpovednosť, ktorú si musíme všetci uvedomiť na národnej a miestnej úrovni. Aj keď vieme, že primaciálne mesto nebolo vyslovene vlajkonosičom antisemitizmu.

Podieľali ste sa na inštalácii kameňov zmiznutých. Ako túto iniciatívu prijala ostrihomská komunita?

Pred dvoma rokmi sme položili 17 pamätných kameňov. Toto množstvo som, úprimne povedané, považoval v porovnaní s rozmermi mesta, za trochu vysoké. Dôvodom

bolo, že som umiestnenie kameňov zmiznutých inicioval v rovnakom čase ako Róbert Salkovics, avšak bez toho, aby sme o sebe navzájom vedeli. Zbieral mená on, zbieral som aj ja, a výsledkom bolo, že každý sa držal svojho zoznamu a skrátiť sa nám ho nevelmi darilo. Verím, že čitatelia chápu, že každý jeden z deportovaných Židov si zaslúži, aby sa naňho spomínalo, ale počet kameňov zmiznutých nevyhnutne spomienku neprehlbuje. Mal som v pláne pripraviť vzdelávací materiál o osudoch obetí, ktorých mená sú na kameňoch uvedené, aby ho mohli školy v meste využiť pri spomienke na obeť holokaustu, aby žiaci mohli zájsť ku kameňom a usporiadať tam malú spomienkovú slávnosť. Ešte som sa tohto plánu nevzdal. Na slávnostnom položení kameňov zmiznutých sa zúčastnil aj primátor mesta Ádám Hernádi a predniesol pekný prejav. Stále však pociťujem nezaujem, pretože v oficiálnych ostrihomských novinách sa neobjavil ani riadok, ani jedna fotografia z tohto podujatia. Správa o spomienke na Židov dokonca nevytlačila z novin ani rubriku, v ktorej sa hľadajú zmiznuté psy. (Pravdupovediac, na internetovej stránke radnice uverejnili fotografie a dve vety, ale myslím si, že tlačaná publikácia, distribuovaná do každej domácnosti, by bola oveľa jasnejším a jednoznačnejším postavením sa za vec). Takže moju radosť zalkalila určitá trpkosť. Samozrejme, dúfam, že občania a návštevníci mesta predsa len „zakopnú“ o kameň či dva..

Máte ďalšie plány v oblasti výskumu miestnej histórie?

V priebehu rokov som spoznal mnoho životných osudov a individuálnych príbehov, ktoré dokumentujem na svojom blogu. Chcel by som ich rozšíriť, zredigovať a prípadne spracovať na vydanie. K tomu je potrebný ďalší archívny výskum, v ktorom momentálne popri svojej pedagogickej práci neviem pokračovať. Vynahradiť si to v dôchodkovom veku...

Staré synagógy na starých pohľadniciach

Rozhovor s Jozefom Dukedom

V posledných týždňoch bola zverejnená zbierka pohľadníc, ktoré zobrazujú synagógy na Slovensku. Ako vznikla táto kniha?

Kniha má názov Staré synagógy na starých pohľadniciach. Do knihy boli zaradených takmer tri stovky pohľadníc. Ja som filokartista viac ako 15 rokov. To znamená, že nie všetky synagógy, ktoré v dlhej histórii jestvovali, sme mohli zaradiť do publikácie. Chýbalo im výtvarné stvárnenie. Na druhej strane nie sú tam vložené fotografické zábery / až na malé výnimky/. Z niektorých miest sú v knihe aj dve prípadne viac pohľadníc, aby sme priblížili čelný pohľad, vnútrajšok a aj letecký pohľad. Ťažisko sú pohľadnice z mojej zbierky, ale niektoré nám dodali aj iní zberatelia zo Slovenska, ale predovšetkým zo zahraničia.

Ako ťažké bolo zhromaždiť pohľadnice? Kedy a prečo ste začali s touto zbierkou?

Zbierku som tvoril vyše 10 rokov a zároveň som dopĺňal excelovskú tabuľku, aby som mal prehľad o tom, kde a kedy vznikla synagóga, či jestvuje ešte a čo je s ňou. Ku každej som dopísal aj zdroj, z ktorého som čerpal. Takto som dospel k záveru, že na Slovensku jestvovalo dokazateľných až takmer 600 synagóg a modlitební. Terajší stav je taký, že jestvuje málo cez stovku budov, ktoré slúžili židom na modlitebné účely. Dnes sa v nich odohrávajú pravidelné alebo nepravidelné modlitby iba na ôsmich miestach.

Aké poslanstvo nesie album pre čitateľa a súčasného človeka?

Moja zbierka je oveľa bohatšia ako som použil v knihe. Ja sa totiž zameriavam aj celú tému judaiky. V albumoch mám zaradené množstvo pohľadníc s témou židovských nemocníc, sirotincov, obchodov,

spolkov, úverových družstiev, návštevníkov kúpeľov i cintorínov. Tieto zábery sú dokumentačne veľmi hodnotné, ale fotograficky už menej. Predsa len väčšina synagóg tvorí alebo tvorila dominantu mesta. Mala výraznú architektúru. Autori alebo staviteľia boli významní európsky ba i svetoví tvorcovia. Za nimi stáli aj diela, ktoré vytvorili v mnohých krajinách sveta.

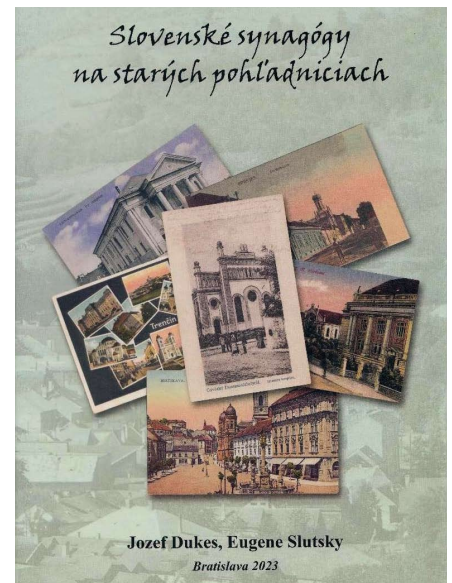
Aký je rozsah zbierky a je možné, že existujú ešte nepreštudované pohľadnice ukryté v zásuvkách alebo archívoch?

Z tematiky synagóg mi v zásuvke zostali iba fotografie alebo reprofotografie, kde často neviem ani autora. Dokumentačne sú však cenné. V priebehu ďalších rokov sa bude určite objavovať zopár pohľadníc, ktoré nie sú zaradené v zbierke. Ale nebuďte ich už veľa, lebo ťažisko mám vyzbierané. V hľadani nových zdrojov mi pomáha veľmi významne môj priateľ a zostavovateľ knihy Eugene Slutsky pôvodne z Odesy, ktorý vlastní veľkú zbierku pohľadníc synagóg z celého sveta. Z celej zbierky poskytujem príležitostne skeny synagóg alebo iných judaík ďalším tvorcom kníh hlavne miestopisov, aby aj oni mohli ukázať, kde v ich meste alebo na dedine stál židovský svätostánok.

Máte ďalšie plány týkajúce sa fotografií zachytávajúcej minulosť?

Určite budem pokračovať v zbierke, aj keď je to čoraz ťažšie. Rád by som však pri tejto príležitosti pripomenul, že knihu (informácie sú v slovenčine a aj v angličtine) si záujemcovia budú môcť kúpiť v predajniach Artfóra, v Židovskom múzeu v Bratislave, na e-bay, Aukru i na niektorých židovských obciach.

PA-PT

Zajin adar 5784/2024

Židovská náboženská obec v Galante Vás srdečne pozýva na každoročné stretnutie pri príležitosti pamätného dňa, v ktorom si pripomína narodenie i úmrtie Mojžiša a historické udalosti, ktoré sa udiali v židovskej histórii mesta. Podujatie, v rámci ktorého sa bude konať bohoslužba, odznie slávnostný príhovor - hesped, aj spomienka na členov židovskej komunity, ktorí nás opustili v uplynulom roku, sa uskutoční v predvečer siedmeho adara (1.) **vo štvrtok 15. februára 2024 o 16:00** v modlitebni ŽNO Galanta na Hviezdoslavovej ulici. Podľa tradície Vás galantská kehila následne pozýva na tradičné občerstvenie a stretnutie s priateľmi. Tešíme sa na stretnutie s Vami!

JAD: Online sprievodca v klube Ajvé! Ajve!

V utorok dňa 12. decembra – len dva dni po nedelňajšej vernisáži – si diela, ktoré vznikli v rámci projektu JAD - Jewish Art Danube, mohli pozrieť aj účastníci online klubu Židovskej náboženskej obce v Komárne „Ajvé! Ajve!

O cieľoch iniciatívy podporenej MAZSÖK-om a o vzniku výstavy hovoril hosťiteľ večera András Paszternák, koordinátor progra-

mu STEAM našej školy. Izraelská výtvarná umelkyňa a poetka Miriam Neiger-Fleischmann, ktorá stála pri zrode tvorivého procesu, ocenila kresby a malby.

Návštevníci, ktorí sa k nám pridali z USA, Švajčiarska, Izraela, Maďarska a Slovenska, zapálili po virtuálnej prehliadke šiestu sviečku na chanukii.

PA - 4t.lauder.hu

S pietou

Židovská náboženská obec v Galante s hlbokým zármutkom oznamuje, že ju dňa 14. januára 2024, vo veku 76 rokov náhle opustil jej dlhoročný člen, pán **Peter Fahn**. Posledná rozlúčka sa v kruhu rodiny, ale aj širokej verejnosti konala na židovskom cintoríne v Galante 16. januára 2024. Pamiatku na usmievavého a empatickeho človeka, ktorého verejnosť poznala aj ako obľúbeného speváka populárnych piesní, si navždy zachováme! Peter, odpočívaj v pokoji!

Jedna z cien Kehila putovala do Šiah

Rozhovor s Kristinou Kapusta

Volám sa Krisztina Kapusta, narodila som sa v Šahách v roku 1975, kde žijem dodnes. Maturovala som na miestnom gymnáziu s vyučovacím jazykom maďarským a po 27 rokoch som sa vrátila do školských lavíc – prijali ma na Židovskú univerzitu v Budapešti. Po ukončení bakalárskeho štúdia pokračujem v magisterskom štúdiu. Spolupracujem s Hontianskym múzeom a galériou Ľudovíta Simonyiho v Šahách a som členkou vedenia Spolku priateľov Hontianskeho múzea a galérie.

Koncom leta vám bola udelená cena Kehila, gratulujeme! Čo pre vás toto uznanie znamená?

Pre mňa bolo toto ocenenie veľkým prekvapením, nečakala som, že si moju prácu povšimne niekto mimo môjho najbližšieho okolia. Nešlo mi predovšetkým o žiadne uznanie, ale bolo veľmi príjemné, že moju prácu ocenili. Cena ma povzbudila do ďalšej práce a som za ňu veľmi vďačná!

Tri roky sa venujete dejinám židovstva v Šahách. Aké sú najdôležitejšie výsledky vášho výskumu?

Predmetom môjho výskumu sú dva židovské cintoríny v Šahách. Okrem identifikácie zosnulých možno z nápisov a motívov na dobových náhrobkoch a z použitých materiálov vyvodit' zaujímavé závery. Spracovanie ortodoxného cintorína som už ukončila a v súčasnosti sa venujem analýze zachovaného cintorína. Práca v teréne nebola jednoduchá, pretože väčšina hrobov bola hojne zarastená brečtanom, ktorý sa nám vďaka dvojnásobnej práci dobrovoľníkov podarilo odstrániť. Pri vytínaní kríkov východného oplotenia sme našli schody vedúce na balkón kohanitov a silne skorodovanú kovanú bránu. Toto posvätné miesto sme čiastočne zrekonštruovali, čo umožňuje návštevníkom vidieť cintorín zo zaujímavej perspektívy. Z mojej iniciatívy umiestnili na bývalý veliteľský dom šahianskeho geta pamätnú tabuľu a tiež som sa zaslúžila o osadenie kameňov zmiznutých. Z dostupných matrík som zozbierala údaje o osobách pochovaných v Šahách, vďaka čomu som získala obraz o tom, odkiaľ a kedy prišli do mesta prví židovskí obyvatelia. Prednášala som na niekoľkých konferenciách miestnej histórie a minulý rok som jednu takú aj zorganizovala – pozvala som do Šiah prednášky so židovskou tematikou. Keď sa ob-

zriem späť, uplynulých niekoľko rokov bolo pomerne hektických, ale ešte stále je predomnou veľa práce a výskumu.

Aký majú obyvatelia mesta postoj k vášmu výskumu miestnej histórie a k vašim iniciatívam v oblasti židovskej problematiky?

Stručne povedané, považujú ich za zaujímavé. Bola som veľmi milo prekvapená, že zbierka na umiestnenie pamätnej tabule bývalého geta bola úspešná a potrebnú sumu vyzbierali za jediný mesiac. Slávnostného odhalenia tabule a následného premietania dokumentárneho filmu o holokauste sa zúčastnilo prekvapujúco veľa záujemcov. Niekoľkí ma zastavujú na ulici a pýtajú sa ma, či mám nejaké nové výsledky, či budú osadené ďalšie kamene zmiznutých, či plánujem ďalšiu konferenciu.

Prečo bolo pre vás dôležité stať sa študentkou Židovskej univerzity? Prečo sa oplatí študovať na tejto inštitúcii?

Na univerzitu som sa prihlásila, pretože ma zaujal odbor komunitnej práce. Štúdiom na Židovskej univerzite sa mi zdalo skľučujúce i vzrušujúce zároveň. Nikdy predtým som neštudovala židovskú kultúru a, ak mám byť úprimná, mala som len veľmi povrchné znalosti o histórii. Pomyslela som si, že rýchlo absolvujem povinné skúšky (hebrejčina, judaistika, liturgia, židovské dejiny) vyplývajúce z charakteru univerzity a budem sa viac sústreďovať na predmety súvisiace s komunitnou prácou. Našťastie

to dopadlo inak. Od začiatku štúdia ma fascinovalo všetko, čo súviselo so židovskou kultúrou. Ako lokálpatriotka som cítila potrebu dozvedieť sa čo najviac o zaniknutej židovskej komunite v Šahách a k tomu bolo nevyhnutné spoznať bežný život, tradície a životnú filozofiu, zmyšľanie Židov v Maďarsku. A kde inde som sa o tom mohla dozvedieť viac ako na Židovskej univerzite? Už počas bakalárskeho štúdia som sa rozhodla, že by som chcela pokračovať v štúdiu na tejto inštitúcii, a nebola som sama - univerzite zostali verní ďalší traja moji spolužiaci.

Máte ďalšie plány v oblasti výskumu miestnej histórie?

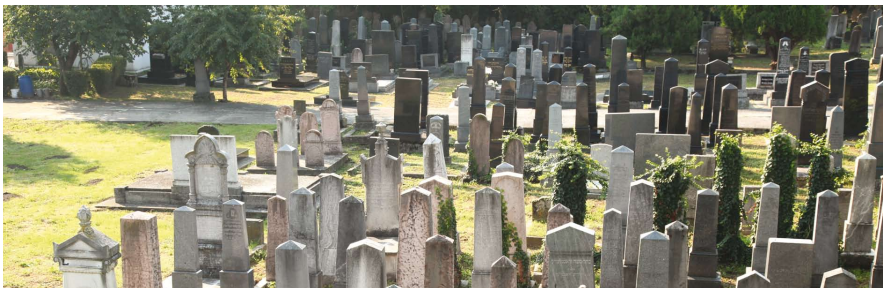
Preskúmať všetky dostupné zdroje – nielen v archívoch, ale aj v online priestore, kde často narazím na doteraz neznáme informácie na nečakaných miestach. Niekedy stačí len odkaz a môžem sa pustiť po novej línii. Žiaľ, archív v Šahách bol v roku 1945 zničený, dokumenty v ňom uložené spálil požiar, preto sa snažím zozbierať všetky, aj tie najmenšie informácie, aby som si urobila obraz nielen o šahianskych Židoch, ale aj o Židoch v Hontianskej župe. Napriek tomu, že mi to nikto neprikázal, považujem za svoju povinnosť zachovať pamiatku niekdajšej židovskej komunity z nášho mesta. Nemôžeme poznať minulosť Šiah, ak nepoznáme minulosť Židov, ktorí kedysi tvorili viac ako 10 % obyvateľov tohto mesta.

Po stopách... – zo zbierky Nándora Litomericzkého

„Dňa 3. septembra sa uskutočnilo slávnostné otvorenie veľkej sály komárňanskej židovskej náboženskej obce. Komárňanské židovstvo oslávi dve veľké udalosti. V oboch sa prejavuje pekný príklad dobročinnnej obetavosti. Dňa 27. augusta si obec slávnostne prevezme zvitok Tóry, ktorý jej daruje obchodník Vilmos Berger, známy svojou dobročinnosťou. Táto slávnosť je o to výnimočnejšia, že komárňanská obec už dlhé roky Tóru nedostala. Je chvályhodné, že aj v týchto ťažkých časoch sa nájdu ľudia, ktorí svoje ťažko zarobené peniaze venujú na svätú vec. Dňa 3. septembra sa v organizácii Spolku komárňanských židovských vysokoškolákov bude konať slávnostné otvorenie veľkej sály na nádvorí sídla obce, ktorú zároveň venujú židovským kultúrnym spolkom, aby v nej mali konečne svoj domov. Aj tu sa prejavuje židovská obetavosť, veď v záujme vybudovania židovského kultúrneho centra obec doslova prikladala jednu tehlu ku druhej. Zaujímavou zhodou náhod je, že miestnosť slávnostne otvárajú práve v organizácii židovských vysokoškolákov, pretože práve oni sa venujú charite a sieň postavenú z darov postaví ihneď do služieb dobročinnosti. Organizátori pripravili na slávnosť skutočne vynikajúci program. Podarilo sa im získať aj Židovský spevácky zbor, ktorý na podujatí prednesie tri skladby.“ (Komáromi Lapok, roč. 53, č. 65, 20. augusta 1932, strana 2).

Poplatok za správu cintorína

Žiadame rodinných príslušníkov zosnulých, pochovaných na komárňanskom židovskom cintoríne, aby poplatok za starostlivosť o hroby zaplatili podľa možností už pred začatím jarných prác. Poplatky zostávajú rovnaké ako v predošlých rokoch: 10 EUR/hrob a 17 EUR/dvojhrob.

Žiadame Vašu podporu

Vážení čitatelia! Prosíme Vás, aby ste podľa Vašich možností podporovali programy ŽNO v Komárne, ako aj vydávanie Spravodaja, údržbu budov a obnovu cintorína.

Pokázanie peňazí z územia SR:

26384962/0900 – Slovenská sporiteľňa

Pokázanie peňazí zo zahraničia:

Adresa: Židovská náboženská obec v Komárne, Eötvösa 15, 94501 Komárno, Slovakia

IBAN: SK0609000000000026384962 SWIFT: GIBASKBX

Adresa banky: Slovenská sporiteľňa, Palatínova 33, 94501 Komárno

Nástenka krátke správy

Vydávanie Spravodajcu a ŽNO v Komárne finančne podporili anonymní darcovia. Ďakujeme!

Vybavujeme objednávky macesov a ďalších produktov na sviatok Pesach. O podrobnostiach budeme priebiežne informovať.

Ústredný zväz židovských náboženských obcí v Slovenskej republike v apríli opäť organizuje detský tábor Moadon (pre deti vo veku 7-17 rokov). O podrobnostiach sa môžete informovať na našom sekretariáte.

Nadalej postupne vyúčtovávame dotácie za rok 2023 a podávame žiadosti na tohtoročné finančné príspevky.

V januári sa v Galérii Platz konala vernisáž výstavy známej maďarskej fotografky Évi Keleti.

Touto cestou žiadame členov našej náboženskej obce, aby členské za rok 2024 zaplatili prevodom, poštovou poukážkou alebo osobne na sekretariáte. Výška členského príspevku sa nemení. Radi prijímeme Vaše donácie!

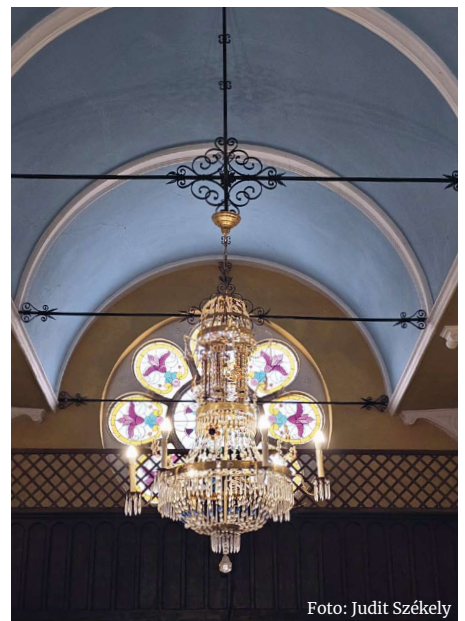

Foto: Judit Székely

Spravodajca – mesačník ŽNO v Komárne, založené v roku 5756. (1996), **šéfredaktor:** Tamás Paszternák (tamas.paszternak@menhaz.sk), András Paszternák (andras.paszternak@menhaz.sk), **spolupracovníci:** Magda Saláth, Mgr. Ferenc Piczek, **grafická úprava:** Richard Saláth, **jazyková korektúra:** Zsuzsanna Paszternákné Kertész (Komárno), Katarína Potoková (Nitra), **tlač:** Nec-arte Kft., Komárno, **adresa ŽNO:** Židovská náboženská obec, Eötvösa 15, 945 01 Komárno, Slovakia, tel.: 00421/35/7731-224, **e-mail:** kile@menhaz.sk, **tel./fax:** 00421/35/7725-355. **Registračné číslo:** EV 3424/09. **ISSN** 1337-091x. **IČO:** 34073400. **Periodikum je nepredajné.**

SPRAVODAJCA

JANUÁR 2024 – TEVET-ŠVÁT 5784.

MESAČNÍK ŽNO V KOMÁRNE

XXII. REG. ROČNÍK. 1. ČÍSLO, 332. ČÍSLO

ČAKANIE NA JAR... TU BIŠVAT 5784

CENA DO ŠIAH

„Pre mňa bolo toto ocenenie veľkým prekvapením, nečakala som, že si moju prácu povšimne niekto mimo môjho najbližšieho okolia.“

3

NOVÁ KNIHA

„Kniha má názov Staré synagógy na starých pohľadniciach. Do knihy boli zaradených takmer tri stovky pohľadníc.“

4

CENA KEHILA 2023

„Z ocenenia som mal veľkú radosť. Ako štyridsiatnik som sa začal venovať štúdiu holokaustu a neskôr aj samotného judaizmu...“

5

O oslavách sviatku Purim

Židovská náboženská obec v Komárne touto cestou srdečne pozýva každého na oslavy Purimu, ktoré sa budú konať **v nedeľu 24. marca 2024 o 14.30 hodine** v sále Zoltána Wallensteinina v Chudobinci. Program podujatia uverejníme vo februárovom čísle našich novín. Srdečne očakávame každého, návštevníkov, ktorí prídu v maskách, odmeníme!

Divadlo Gólem v Komárne

V štúdiu Jókaiho divadla v Komárne sa dňa **12. februára 2024, o 19. hodine** po prvýkrát predstaví Divadlo Gólem z Budapešti. ŽNO v Komárne zabezpečí pre svojich členov vstupenky, prihlásiť sa možno do 5. februára na sekretariáte alebo na adrese kile@menhaz.sk.

O predstavení:

„Ozajstná židovská zápletko o rodine, viere a dedičstve. Daphna Feygenbaum je „pravá Židovka“, dokonca aj jej priateľ je z Izraela – takže je to bez pochyb. Veľmi by chcela zdediť náhrdelník svojho starého otca. Keď deň po pohrebe starého otca jej bratanec Liam privedie domov svoju nežidovskú priateľku a oznámi, že onen náhrdelník je v jeho vlastníctve, dôjde k poriadnej roztržke. Skutočnej židovskej šarvátke o rodine, viere a dedičstve. Po londýnskom West Ende a newyorskej Broadway-i prichádzajú Zlí Židia, hra, na ktorej sa podľa Sunday Times „nasmejeme do popuku“ konečne aj do Budapešti. „Šokujúco dobrú“ (Independent) maďarskú premiéru hry Joshuu Harmona uvádza Divadlo Gólem z Budapešti.“

Pesach - séderový večer

Židovská náboženská obec v Komárne aj v tomto roku zorganizuje tradičný séderový večer, ktorý sa bude konať v pondelok, dňa **22. apríla 2024** (prvý séderový večer) o **18. hodine** v budove Chudobinca. Večerom bude sprevádzať Mihály Riszovannij. Kóšer večeru zabezpečíme z Budapešti.

Registrácie prijímame do 8. marca 2024 na sekretariáte alebo na adrese kile@menhaz.sk.

